

El carrer Castellet de Canet

Un carrer més modern del que pensàvem

Sergi Alcalde Vilà
Centre d'Estudis Canetencs

***The Castellet Street in Canet de Mar.
«A more modern street than we thought»***

L'autor aporta dades sobre la urbanització del cim del turó del Castellet de Canet. Unes construccions que daten de mitjans segle XVIII, i per tant molt més tardanes del que sempre s'havia pensat. Relaciona les primeres famílies propietàries amb alguns litigis localitzats, resultat dels censals que anualment havia de cobrar la família Cruanyes de Canet. També argumenta l'origen de la casa de Can Palomeras del Turó, una construcció del s. XVI que, amb el temps, es va anar segregant, i que ha arribat als nostres dies amb el motiu de «Can Gavardina».

Paraules Clau: carrer Castellet, Turó del Castellet, Mas Cardona, Mas Sanou, carrer Romaní, Torrent de l'Oliver, Can Palomeras del Turó, Raimunda Gispert, família Cruanyes, Can Gavardina, notari Anton Vendrell del Turó.

The author tries to shed light on the urbanisation of the top of the Castellet hill in Canet de Mar. The buildings date from the middle of the 18th century and are thus from later than was always thought. He reports on the first family owners and on some lawsuits resulting from the *censals* (payments for a perpetuity) which the Cruanyes family from Canet de Mar should have received every year. In addition, he also discusses the origin of the house of Can Palomeras del Turó, a construction from the 16th century which became segregated over time, and which is known at present as «Can Gavardina».

Keywords: Castellet street, Turó del Castellet, Mas Cardona, Mas Sanou, Romaní street, Torrent de l'Oliver, Can Palomeras del Turó, Raimunda Gispert, Cruanyes family, Can Gavardina, notary Anton Vendrell del Turó.

El carrer Castellet, o del Castellet, enclavet en el cim del turó que porta el mateix nom, resta en el subconscient dels canetencs com un enclavament edificat ex-procés per a ser utilitzat com a indret de vigia. Quantes vegades havíem sentit a dir que les cases d'aquell carrer, amb els horts sense edificar al davant, van ser fetes per pescadors, de cara a mar, per fer de sentinella, donar «el toc d'alarma» i poder reaccionar a temps quan s'albiraven les embarcacions de pirates i corsaris.

A dia d'avui però, amb aquest article, aportem informació que desmenteix aquell «vox-populi». Per una banda, hem descobert que la construcció d'aquelles cases va ser molt més tardana del que ens pensàvem, i quan els atacs pirates a les nostres costes ja feia dècades que havien deixat de produir-se.

Per altra banda, constatem que de les onze edificacions actuals, només tres van ser inicialment propietat de pescadors, mentre que la resta van anar a càrrec de bracers (treballadors), serradors, i mestres de cases.

Aquesta breu explicació té una excepció, i és la casa (avui dia sols en resta mitja edificació), coneguda com «Can Gavardina», situada a l'extrem esquerre del carrer Castellet, just en els últims esglaons de les escales del carrer Romaní. L'edificació originària era una construcció del segle XVI, quan aquell turó es trobava gairebé despoblat, i que podríem assimilar a construccions amb aspecte de masies, malgrat mai van tenir un ús intensiu agrícola. Altres exemples similars de la mateixa època podrien ser Can Rocosa (avui part de la Casa museu Lluís Domènech i Montaner), o Cal Baster (avui desapareguda i que estava situada al capdavant del carrer Bonaire).

Vista panoràmica del costat oest del Turó del Castellet, realitzada des del campanar. (Arxiu Edicions Els 2 Pins - Revista ÀMBIT)

De fet, la falda del turó del Castellet sí que seria un enclavament amb construccions de segles molt més reculats. No és estrany doncs, que s'hagin documentat torres de defensa annexades en algunes cases de l'actual carrer Vall.

En aquest article distingiré molt clarament l'origen i els diversos propietaris de «Can Gavardina», amb les seves terres contigües, i la urbanització de les cases del carrer Castellet. Aquest fet té una explicació simple, gairebé des d'origen, és a dir, quan encara no existia cap construcció, els terrenys que ocupen una i les altres ja eren de propietaris diversos. I per altra banda, perquè entre la construcció de «Can Gavardina» i la urbanització del carrer de totes les altres, van passar diverses centúries.

L'Emplaçament

Per les dades de què disposem, gran part del Turó del Castellet, incloent la seva vessant de ponent fins al Torrent de Lledoners, el que avui ocupen els carrers Sant Joan, Sant Feliu, Escalles del Sant Crist, de la Palma, Romaní, Castellet, Torrent de l'Oliver, Cedró i Mossèn Cinto Verdaguer, formaven part del «Quintà del Mas Cardona», és a dir, les terres limítrofes que envoltaven aquesta antiga masia. De fet, la seva situació exacta és una incògnita, i només es té constància de la seva nomenclatura¹. Gràcies a la ingent feina d'elaboració de registres dels pergamins parroquials de Canet, sabem que des de l'any 1291 fins al segle XV s'esmenta «l'honor d'en Cardona»². Però a partir del primer terç del s. XVI la propietat es va segregar (abans del 1537), i la major part va passar a mans dels hereus del «Mas de Nuce», que no és altra que el «Mas Sanou» de Canet³. De fet, «De Nuce» vol dir «que és nou». Avui també sabem que el Mas Sanou o Çanou correspon al Mas Feliu.

En un dels pergamins parroquials de Canet⁴, s'anomena que al segle XIV en Cardona, propietari del mas, era *domer*⁵. Malgrat això, a dia d'avui encara no hem localitzat el nom «de pila» de cap membre d'aquesta família. Podria ser perfectament que a la mort d'aquest últim *domer* Cardona, els béns s'haguessin venut, i per tant segregat, anant a parar a diverses mans.

Desconec el possible lligam entre els Cardona i una família Romaní o Ramoní que tingués una masia en aquell indret. Només he pogut constatar, en una venda d'un hort per a fer-hi casa, del gener de 1777⁶, que s'anomeni a l'actual carrer Romaní, «*lo carrer dit antigament del Mas Ramoní, vuy lo Turó*». Per tant, i en absència d'aquesta toponímia en documentació de dècades i segles anteriors, em decanto a pensar que es deu tractar d'un error d'escriptura del notari Josep Llobet de Canet, qui va redactar el document. Amb el temps, la denominació d'aquest carrer anirà variant. Fins a l'últim terç del s. XVIII se l'anomena «*carrer antes dit del Romaní i vuy del Turó*», l'any 1783, es localitza com a «*carrer antes dit del Romaní i vuy d'en Veya de la Creu*», i l'any 1798 com a «*carrer vuy nomenat de Miquel Xiqués*».

Haig de reconèixer que amb tants canvis de nom per a un mateix carrer, quan es té al davant una escriptura notarial, en ocasions es genera un embolic que tan sols els afrontaments limítrofs de les propietats et poden ajudar a desentortolligar-ho. Sabem perfectament que aquest projecte que té entre mans el CEC, en el què s'intenta plasmar l'evolució urbana de la vall de Canet, serà una tasca àrdua i molt llarga!

Can Palomeras del Turó, avui Can Gavardina

La nomenclatura actual de «Can Gavardina» es deu a un motiu del segle XIX. De fet, ni tan sols correspon

a tot l'edifici, sinó només a una part, com a resultat d'una segregació que es va produir a mitjans s. XVIII.

L'edifici resultant avui dia, només conté la meitat de la construcció originària; l'altra meitat, per circumstàncies urbanístiques, va ser enderrocada i en el seu lloc s'hi va construir l'edifici d'habitatges que veiem avui dia.

La primera referència de «Can Palomeras del Turó», coneguda així per situar-se en el promontori, i diferenciar-se d'altres residències del mateix «clan» familiar, la tenim documentada l'any 1597, quan va morir el seu propietari, el mercader Salvador Palomeras. Segons sembla, aquest descendia del sastre Segimon Oller, qui possiblement seria el seu sogre, i que amb tota probabilitat hauria estat el promotor de l'edifici. L'hereu de Salvador Palomeras i de la seva esposa Anna, va ser el seu fill primogènit Jaume Palomeras i Oller, mariner, qui a la seva mort va deixar-la en herència al seu fill Cristòfol Palomeras (*Canet 1632), també mariner. Aquest va emmaridar l'any 1656 amb la canetenca Maria Goday. Com que Cristòfol va morir «*ab-intestato*», és a dir, sense haver fet testament, els seus béns es van repartir entre els seus fills, en aquest cas tres filles. Maria, casada amb el calafat Jaume Giol; Anna, casada amb el mariner Gabriel Goday; i Teresa, casada amb Josep Giol, però morta prematura i actuant en nom seu el seu fill Josep Giol Palomeras, calafat. Per complicar més la situació, davant l'absència de fills d'algun d'aquests matrimonis, i fent decantar la balança el nebot i calafat Josep Giol, en les seves últimes disposicions testamentàries⁷, va deixar-ne hereva a l'església parroquial de Canet. Així, les seves ties van seguir els mateixos passos.

El 19 d'abril de 1723, el rector Joan Reig i els protectors i administradors «*de les ànimes de la present vila*», que en aquell bienni eren mossèn Marià Martínez i mossèn Josep Llauger, van vendre «*tota aquella casa, amb pati al davant, pou i hort a la part d'occident, situada en la present vila,*

La meitat de Can Palomeras, que encara resta visible. (Col·lecció Estudis de Patrimoni)

anomenada La Casa d'en Palomeras del Turó, d'antiga pertinença del Mas Çanou»⁸ al mariner blanenc Josep Carbó i Alemany. El preu de la transacció va ser de 290 lliures barceloneses. La quantitat de la venda havia de ser suficient per a fer front a nombrosos deutes, censals impagats, i reclamacions de dots impagades que encara devien els Palomeras-Goday⁹. Entre l'hort, el pati i el pou davanter hi circulava «*lo camí o rasa per a l'aigua*», que no és altre que el vial que formen les escales del capdamunt del carrer Romaní, un dels indrets més «pintorescs» de la nostra vila.

És curiós però, que Josep Carbó, el comprador, ja coneixia la casa. S'havia casat a Canet l'any 1713 amb Caterina Palomeras i Verribol, una besnéta de Joan Palomeras i Oller, negociant, i germà de Jaume, hereu de Can Palomeras del Turó¹⁰.

A Josep Carbó el succeirà en la propietat la seva única filla, Caterina Carbó i Palomeras, que era muller del reputat apotecari i «multiempleat» canetenc Francesc Ferrer i Oller. Ferrer, durant el transcurs de la seva vida, va exercir notables càrrecs de rellevància a la societat canetenca. Entre d'altres, va ser escollit Jurat en Cap del Consell, síndic, regidor degà i, fins i tot, procurador dels béns de l'església

Visió de l'extrem oest del carrer Castellet l'any 1912. Oli d'Antoni Samarra amb Can Palomeras del Turó en estat original. (Col·lecció Josep Rovira Fors)

canetenca, és a dir, el comptable de la parroquial de Sant Pere i Sant Pau.

Serà el matrimoni Ferrer-Carbó, qui tindrà la bona pensada de subdividir la casa per la meitat i vendre-la a dues famílies diferents. Sabem que a mitjans de segle XVIII¹¹, es vendran la mitja casa que avui encara resta dempeus, que conté l'esplèndid portal adovellat, a Caterina Molins, viuda del treballador Francesc Xiqués. Se sap que l'any 1848 aquesta mitja casa era coneguda pel motiu de «*Can Cañas*», i aleshores hi residien el matrimoni format pel teixidor Miquel Vidal Pujades i la seva muller Josep Fornés Xiqués¹². Durant la primera dècada del s.XX, és documentat que es trobava a mans d'Antoni Rodón.

El 22 de novembre del 1760, el matrimoni Ferrer-Carbó repetia l'acta de venda, en aquest cas de la mitja casa situada a llevant, al matrimoni format pel boter Josep Hereu Alió i Antònia Cirés Palomeras¹³. Tornem a trobar-nos un altre cas, on la nova compradora també era família dels venedors, en aquest cas Antònia era cosinagermana de Caterina Carbó¹⁴. El preu de la compra-venta va ser de 250 lliures, de les quals els venedors n'utilitzaren 248 per a treure's de sobre deutes amb forma de censal endarrerit¹⁵. Josep Hereu, per a poder fer front al valor de la compra, va haver de vendre diversos censals (seria similar a la creació de préstecs o hipoteques). Totes elles tenien com a creditors prestadors a representats eclesiàstics. Així, 117 lliures van ser entregades pels administradors de la causa-pia del Dr. Pau Reig, canonge de la Catedral de Barcelona. 100 lliures més, entregades pels marmessors de les últimes voluntats del rector de Canet Joan Macip. I finalment, 31 lliures foren prestades pels Administradors de les ànimes de l'església canetenca. La compra no només contenia la mitja casa (amb aspecte de masia), sinó també l'hort,

el pou del davant i el pati o terreny adjacent al costat de llevant, que avui forma part del carrer Sant Feliu i que dona accés des d'aquest vial al carrer Castellet. En la seva paret hi existí durant molt de temps una font.

Al matrimoni Hereu-Cirés els succeí el seu fill Jaume Hereu Cirés (+1802), que fou bracer i traginer. Aquest es casà amb Margarida Passols Salvanyà (+1820), filla de la masia de Can Gavardina de Palautordera. Margarida serà la responsable de que la seva descendència habitant en aquella mitja casa -entre ells el seu fill Josep Hereu Passols i el seu nét Josep Hereu Roig¹⁶, fossin coneguts amb el sobrenom dels «*de Can Gavardina*». Durant la primera dècada del s.XX, la posseïen els germans Alexandre i Rita Grau i Hereu. I a finals de la dècada del 1920, passà a mans dels fills i hereus d'aquesta última, els germans Miquel i Alexandre Munrabà i Grau¹⁷.

La urbanització del carrer Castellet

Des d'època remota (possiblement finals s.XVI) fins a mitjans del segle XVIII, la peça de terra, aleshores «*vinya vella plantada que se posseeix a la part de solixent de la present Vila de Canet, en lo lloch antigament anomenat Mas Cardona, y vuy al capdemunt del torrent dit de Sedrón o del Oliver*», havia pertanyut a la família Cruanyes de Canet, un llinatge de mariners i patrons¹⁸. A mitjans segle XVIII la propietat requeia a mans de Raimunda Gispert i Roig (*1693 - +1765), viuda de Salvador Cruanyes i Pastor. Malgrat que el seu únic fill Joan havia mort en un naufragi l'any 1749 quan tornava d'Amèrica, anteriorment havia format família a Barcelona. Possiblement emmaridà amb Maria Deop i Vila, amb qui havia tingut com a mínim dos fills, en Pere i la Raimunda, anomenada igual que l'àvia paterna.

Aquests però, residien a Barcelona, i pel que sabem no tenien gaire relació amb l'àvia i parents canetencs.

Arribada la dècada dels 60, la viuda Raimunda Gispert, que residia al carrer Sant Jaume, va començar a segregar la vella vinya en patis per a fer cases, i establir-los (vendre'ls a canvi d'un pagament anual a perpetuïtat), a diversos personatges de Canet. Aquell terreny, que encara reconeixia com a senyor directe al Marqués d'Aytona, senyor de Montapalau, s'iniciava al costat de la Casa Palomeras, és a dir, en el carreró continuació del carrer Sant Feliu, i arribava fins al

Visió del carrer Castellet des de l'extrem més occidental amb les cases al costat de dalt, i els horts al davant. (Sergi Alcalde)

Visió de la part central del carrer Castellet, davant de «Can Traia». (Sergi Alcalde)

Torrent de l'Oliver, actualment carrer Bruc. Pel sud limitava amb la casa del Notari Anton Vendrell del Turó, que correspon a Can Manau, i pel nord, amb una peça de terra de l'altre notari canetenc, Josep Llobet, i que correspondria a l'actual carrer Pompeu Fabra.

Tot seguit, faig un repàs dels propietaris de les cases d'aquell carrer que, per les circumstàncies que siguin, o qui sap si per l'alineació dels astres, han sabut mantenir, fins als nostres dies, l'aspecte original, amb el carrer travessant pel mig, i els patis i horts al davant.

Casa número 7

Segons consta, va ser la primera casa a fer-se en aquell carrer. L'any 1723 ja existia amb la volumetria actual (casa de mig cós o de cuina). Aleshores era propietat de Quirze Plana, bracer¹⁹. Segons un afrontament de l'època, s'intueix que amb anterioritat hauria estat «den Xurinyach i Padaysau». L'any 1761 hi residia Anton Plana «alias Cremat», bracer. El 16 de desembre del 1771, Maria Goday, viuda d'Antoni Plana, i la filla d'ambdós Maria-Gràcia, van vendre-la per 75 lliures «a carta de gràcia» -que no era altra cosa que amb la clàusula de poder-la recuperar pel mateix preu- a Francesca Martorell, viuda de Sebastià Roig, mestre d'aixa²⁰. La casa aleshores es definia: «... de un cos, part coberta de teulada, y part que se ha de cobrir, ab

son hort y pou al davant de ella, y un trosset de terra al detrás contigua, ... ab son portal fora obrint...». No deixa de ser curiós que l'acte es va protocol·litzar davant el notari Diego Gusí, «alias Esquirol», notari de Santa Maria del Corcó, corregiment de Vic. L'any 1848, hi residien les germanes Antònia i Teresa Sellas.

Cases número 9 i 11

El 13 de setembre del 1761, Raimunda, viuda de Cruanyes, va establir aquests dos patis a Jaume Espriu, serrador, qui «baix la esperansa del present establiment té ja principada casa, junt amb un pedàs de terreno al devant per hort»²¹. Pel que s'intueix al document, l'edificació construïda, tot i ocupar els 2 cossos, també seria de mig cós o de cuina, és a dir, que la façana quedaria reculada i no arribava a l'alineació del carrer. S'estipulava que es pagarien de censal d'establiment cada any pel dia de Sant Pere, 1 lliura i 9 sous per cada pati. I es van abonar per l'entrada el dia de signatura del document notarial, 5 lliures.

L'any 1790, el mateix Jaume Espriu i Buixó es va vendre un dels cossos amb la corresponent part de casa, l'actual número 11. El comprador va ser Fidel Goday i Batistapau, sastre, i descendent de la branca «Goday de l'Església», i va pagar-ne 250 lliures²².

Visió del carrer Castellet des de l'extrem d'occident. S'aprecien encara algunes cases de mig cós o de cuina. (Sergi Alcalde)

L'any 1848, la casa número 9 era coneguda com «Casa Xafardana», i hi residien el matrimoni de Grau March, la seva muller Maria i els seus dos fills Pere i Dolors. El mateix any, a la casa número 11, hi residia Francesc Espriu, la seva muller Maria i el seu fill Joan. Anys després s'hi traslladaren el matrimoni format per Ignasi Copí i Caterina Espriu.

Cases número 13 i 15

El 6 de setembre del 1761, la viuda Cruanyes va establir «*un pati i mig, esto és 42 pams*» al mestre de cases Bartomeu Tena, qui «*alguns anys a esta part en la present vila es domiciliat*»²³. És commovedor haver trobat el primer avantpassat de tots els Tenas de Canet -que com veiem, el cognom encara no portava la «s» final-. Els Tena eren originaris de Benasal, un poblet de la província de Castelló, i per circumstàncies que encara es desconeixen, emigraren a Arenys de Munt on, després d'una generació, es van traslladar cap a la ribera canetenca. En aquell moment, Bartomeu també «*hi té principada casa*». Amb el temps, aquest pati i mig es va segregar en dues cases. L'any 1848, a la número 13 hi residia Joaquim Maynou amb la seva muller Felícia. Després s'hi va traslladar la família Tresseras-Carbonell. Pel que fa a la número 15, encara hi habitaven

descendents dels Tenas: Maria Fors, viuda de Tenas, i els seus fills Grau, Cristòfol, Josep, Josepa i Francesca. No deixa de ser emocionant pel que escriu, veure's identificat amb alguns d'aquests noms, doncs Cristòfol Tenas i Fors era l'avi de la meva besàvia, Lídia Tenas Arquer qui, durant dècades, fou masovera de Can Segarra.

La casa número 17

El 13 de setembre del mateix any 1761, Raimunda Gibert va establir aquest pati al treballador Francesc Corbet²⁴. Igualment, com en els altres casos, el comprador ja hi tenia casa començada. Escassos tres anys després (1764), Francesc Corbet va vendre el solar amb la casa començada al seu germà Manel per 4 lliures²⁵. Manel acceptava a partir d'aquell moment fer-se càrrec de la quota anual, en concepte de censal d'establiment als Cruanyes, d'1 lliura i 10 sous. Segurament, Manel és qui va construir-hi finalment l'habitatge. Tenim documentat que l'any 1848, l'estadant d'aquest immoble era la viuda Rosa Basart.

La casa número 19

El mateix dia que es va fer l'establiment de Bartomeu Tena (6 setembre 1761), també es va establir aquest pati o cós, de 28 pams d'amplada, a Miquel Plana, treballador,²⁶ que ja havia avançat

feina i també tenia la casa començada. L'any 1848 hi residien el matrimoni format per Lluís Llibre, la seva muller Maria, i Dolors i Simón Llibre, possiblement els seus fills.

La casa número 21

Segurament aquell mateix any, malgrat no s'ha localitzat el document, Raimunda va establir aquest pati al bracer Miquel Prats i Serra. Aquesta casa, juntament amb la següent, són de les poques que, a dia d'avui, encara conserven l'aspecte original de finals s.XVIII. Amb estructura de casa de mig cós o de cuina, i una mica de jardí al davant abans d'arribar al carrer. L'any 1848, hi residia Caterina, viuda de March, amb el seu fill Francesc March.

La casa número 23

El mateix dia de l'establiment de les cases 13, 15 i 19, la viuda Cruanyes també va realitzar aquest. La compradora també era una viuda, Teresa Roig, que ho era del mariner Jaume Bauli²⁷. La viuda Bauli, «*baix la esperança del present establiment*», ja havia invertit en l'inici de les obres de construcció del seu nou habitatge. L'any 1848 hi residien Rita, viuda de Dulsat, i la seva filla Teresa.

La casa número 25

El mateix dia que l'anterior (a cal Notari Llobet devien fer cua per entrar-hi!), Raimunda va repetir el procediment per aquest cós de 28 pams. L'interessat va ser el canetenc Jaume Ribas, mestre de cases²⁸. Ribas es va comprometre a pagar rigorosament per la festa de Sant Pere de cada any, 1 lliura i 10 sous. A més, va desemborsar el dia de la signatura notarial, 5 lliures. S'han localitzat l'any 1848 com a residents en aquest immoble a Josep Massanes i la seva muller Teresa.

La casa número 27

El 7 de desembre del 1761, davant del notari Anton Vendrell del Turó -no gaire lluny, a Can Manau-Raimunda, viuda de Cruanyes, va establir aquest cós «*per obrar casa, de alçada fins al cel*», a Saber Puig, un jove mariner de Canet²⁹. Aquesta vegada, a l'hora de situar la ubicació d'aquell nou carrer, l'identifica dient «*que foren terres del Mas Çanou, y detrás las casas ditas del Busquet de part de solixent, y sobre la de Vendrell del Turó de la mateixa vila*». És a dir, a l'est de les cases anomenades del Busquet, corresponents a l'actual carrer Sant Feliu. Transcorreguts vint anys, el 5 d'octubre del 1783, Fernando Puig, sastre, actuant en nom del seu germà Saber, «*vuy comerciant però antes mariner, resident a la ciutat de Algeiras*», va vendre «*tot aquell pati de terra en el que existeix mig cos de casa, que per lo mateix mon germà poch anys ha feta fabricar*», al mariner Joan Baptistapau

Façana de la casa núm. 21. És de les poques que encara resta amb l'aspecte original de «casa de mig cós». (Sergi Alcalde)

i Vesa, pel preu de 250 lliures barceloneses³⁰. L'any 1848, residien en aquest edifici, Joan Llauger i la seva muller Dolors. A posteriori, s'hi van establir Francesca, viuda de Rocosa, i els seus fills.

La casa número 29

Lamentablement, no he sabut localitzar el document d'establiment. Es té constància que l'any 1783 existia una casa propietat d'Ignasi Peix, mariner. L'any 1848 hi residia Caterina, viuda de Marges, i la seva filla Concepció. Amb el temps esdevindrà un immoble interessant. Tinc la sensació que l'espai evolucionarà cap a una pseudo-cooperativa de dones divorciades. Imaginem-nos, en ple segle XIX, davant la constant mirada de les règies directrius eclesiàstiques, com devia ser l'existència d'un habitatge a Canet, on es documenten com a habitants a «*Rosa Martínez separada, Florentina Roura separada, i Maria Ordet de Ripoll*». Hom no pot arribar a imaginar-se l'estigma social que deuriem passar aquelles «*pobres*» dones. Qui sap si en aquella petita caseta del turonet, ben allunyada i mig oblidada del bullici diari de la vila, van poder aconseguir un romanent de tranquil·litat i assossec.

L'herència dels censals d'establiment de la família Cruanyes

A la mort, l'any 1765, de Raimunda Gispert, viuda de Cruanyes, i sense notícies de la seva jove, ni dels néts, qui va fer-se càrrec autoproclamant-se hereu, va ser Salvador Llauger i Cruanyes, fabricant de veles i resident a Arenys de Munt, i que era mig nebot de Raimunda. La mare d'aquest, Caterina

Cruanyes, era filla d'un segon matrimoni del sogre de Raimunda, i per tant mig germana de Salvador Cruanyes i Pastor. L'herència de la tia Raimunda no sols constava de la casa Cruanyes del carrer de Sant Jaume, aleshores identificat com «carrer que va a l'església», sinó que també comptava amb tots aquells censals anuals que per Sant Pere havien d'abonar rigorosament els propietaris de les cases del carrer del Castellet, així com les del carrer Cedró i part del Torrent de l'Oliver.

Van haver de passar gairebé vint anys quan, de sobte, van aparèixer per Canet el matrimoni format per Raimunda Cruanyes i Vila, la néta barcelonina, i el seu marit Eudald Deop³¹. L'any 1780, els cònjuges Deop-Cruanyes van iniciar un plet contra el cosí Salvador Llauger per tal de recuperar els béns dels Cruanyes. Es té constància que Raimunda actuava amb ple dret, després que el seu germà Pere s'hagués desentès dels «maldecaps familiars» i li hagués venut la seva part dels drets de l'herència dels avis i besavis.

Una vegada resolt el judici, essent-ne victoriosos els Deop-Cruanyes, no van tenir-ne prou, sinó que van iniciar de nou un plet, aquesta vegada contra tots els propietaris de les cases del carrer Castellet. Aleshores al·legaven que l'àvia Raimunda no tenia cap dret d'actuar com a propietària de la peça de terra, ja que segons el testament del seu espòs sols la deixava com a usufructuària. Tot l'enrenou es va finalitzar amb un acte de concòrdia entre totes les parts; el 9 de juny del 1783, els propietaris de les cases van haver de passar pel notari Josep Llobet³² a acceptar un nou document d'establiment per part dels barcelonins Deop-Cruanyes.

L'arribada d'aquells barcelonins reclamant l'herència dels Cruanyes va trasbalsar la tranquil·litat del carrer Castellet. Una tranquil·litat que, fins i tot sembla que ha arribat fins als nostres dies. Convidem als lectors a passejar-s'hi i descobrir un dels racons no gaire pertorbats d'aquell Canet de finals del segle XVIII. Cases a un costat, carrer al mig, i horts a la vessant del migdia mirant cap al mar.

Per cert, els Deop-Cruanyes, malgrat les seves arrogants formes d'actuar, com sol passar a la gent forana d'avui dia, els devia agradar el nostre municipi, doncs una de les coses que van fer va ser reformar la vella casa dels Cruanyes, al carrer Sant Jaume, amb intervencions del mestre de cases Narcís Fors i del fuster Bernat Misser. Quin sap si va venir a passar-hi els estius!

¹ No seria inversemblant pensar que aquell finestral gòtic situat a la paret mitgera de Can Viader del carrer Verge de la Mercè, hagués format part de l'antic Mas Cardona. Doncs les referències orals que han arribat fins a dia d'avui, la relacionaven amb una casa situada a l'entorn del carrer Sant Joan.

² *Catàleg de Pergamins de Canet*. Vol. 1. Col·lecció d'Estudis de Patrimoni. Desembre 2015. Doc. 10.

³ Ídem. Doc. 181.

⁴ Ídem. Doc. 23 (28 de maig 1338).

⁵ Dómer: càrrec eclesiàstic similar al de beneficiat, que tenia al seu càrrec la cura del temple, administrar els sagraments i estendre les corresponents partides. També s'anomenava amb el càrrec de Dómer, al clergue que exercia una «doma», o tasca

de dir missa un cop per setmana en diverses parròquies i esglésies.

⁶ Arxiu Parroquial de Canet (APC). Venda núm. 73, amb data del 31 gener 1777.

⁷ Testament realitzat davant Mossèn Marià Martínez, el 28 de novembre de 1716.

⁸ Arxiu Històric Fidel Fita (AHFF). Notaria de Canet. Notari Bernat Nualart. Any 1723. T-1184. Fulls 49v a 51r.

⁹ Entre ells: 60 lliures i 19 sous per a recuperar un cós de terra i una casa que llavors s'adjudicava per impagament a Josep Goday. 4 lliures als hereus Feliu per endarreriment dels censals d'establiment de la casa venuda. 6 lliures a la parròquia de Canet per aniversaris de difunts. 2 lliures i 18 sous al cirurgià Francesc Feliu per visites endarrerides. 18 lliures com a bonificació i augment del dot de la seva parenta Caterina Palomeras, esposada amb el mariner Joan Marges. 17 lliures i 10 sous per al farmacèutic Francesc Ferrer «per les medicines que se li deuen». I per a les lluitacions de diversos censals avalats per la mateixa casa, 10 lliures al rector de Canet, 31 lliures a la mateixa església, i 100 lliures als marmessors de qui fou rector de Canet, Rnt. Joan Macip.

¹⁰ Caterina Palomeras i Verrivol, era filla del pagès Joan Palomeras i Borrell i de Mariàngela Verrivol, de la vila de Cabriels, casats a Canet l'any 1682. Alhora Joan, era el fill i hereu de Jaume Borrell, també pagès, i d'Anna Palomeras, filla i pubilla dels béns de Joan Palomeras i Oller (+1660), negociant, i de la seva muller Doroteia.

¹¹ AHFF. Notaria Canet. Notari Josep Llobet. 1760. T-1214. Full 177.

¹² APC. Llibre padró parroquial 1848-1849.

¹³ S'havien casat a Canet l'any 1744.

¹⁴ Antònia Cirés Palomeras era filla del mariner Jaume Cirés, espòs des del 1705, de Maria Palomeras i Verrivol, germana de Caterina Palomeras i Verrivol, que era la mare de Caterina Carbó.

¹⁵ AHFF. Notaria Canet. Notari Josep Llobet. 1760. T-1214. Full 186.

¹⁶ S'ha localitzat l'any 1848-1849 a Anna M. Roig i Oms, viuda de Josep Hereu Passols, i al seu fill Josep Hereu Roig, que encara mantenien la seva residència en aquest immoble. APC. Llibre padró parroquial 1848-1849.

¹⁷ AHFF. Notaria d'Arenys. Not. Carles Fontcuberta i de Dalmases. Any 1926.

¹⁸ Per saber més sobre els Cruanyes, veure: CANTANO, Ricard. «Canet-Cadis: Una relació d'interessos al segle XVIII». A: *El Sot de l'Aubó*. Núm. 59. Pàgs. 18-23.

¹⁹ AHFF. Notaria de Canet. Notari Bernat Nualart. 1723. T-1184. Full 49v a 51r.

²⁰ APC. Venda núm. 66.

²¹ AHFF. Notaria de Canet. Notari Josep Llobet. 1761. T-1214. Full 337v a 339r.

²² Arxiu Mercè Estarlich. Vendes número 16.

²³ AHFF. Notaria de Canet. Notari Josep Llobet. 1761. T-1214. Full 327v a 329r.

²⁴ AHFF. Notaria de Canet. Notari Josep Llobet. 1761. T-1214. Full 339r a 340v.

²⁵ AHFF. Notaria de Canet. Notari Josep Llobet. 1764. T-1216. Full 96r a 97v.

²⁶ AHFF. Notaria de Canet. Notari Josep Llobet. 1761. T-1214. Full 329r a 331r.

²⁷ AHFF. Notaria de Canet. Notari Josep Llobet. 1761. T-1214. Full 331r a 333r.

²⁸ AHFF. Notaria de Canet. Notari Josep Llobet. 1761. T-1214. Full 333r a 334r.

²⁹ AHFF. Notaria de Canet. Notari Anton Vendrell del Turó. 1761. T-1202. Full 117v a 118v.

³⁰ AHFF. Notaria de Canet. Notari Josep Llobet. 1783. T-1225. Full 272v a 276r.

³¹ Eudald Deop va ser un personatge destacat de la vida barcelonina. Manyà de professió, va ostentar diversos càrrecs dins l'administració de la capital. L'any 1731 se l'identifica com a «pesador de la moneda». I entre el 1753 i el 1774 tenia al seu càrrec i devia procurar la seva conservació, la màquina hidràulica de l'Ajuntament, un precursor del camió de bombers que circulava pels carrers quan hi havia avis d'incendi, dotant d'aigua a pressió.

³² AHFF. Notaria de Canet. Notari Josep Llobet. 1783. T-1225. Full 226v-230r.